

# HÀNG - THẦN LỐ - LÁO

(TIẾP THÊO) NGUYỄN THIẾP

Ngay đầu tiên được đưa đến "trại học tập cải-tạo" Long-Thanh, anh em thuộc thành phần "Nguy quyền" phải nhìn doi hồn 24 tiếng đồng-hồ. Cảm chiêu ngày hôm trước ăn lục 5 giờ (Ăn mót đĩa cỗ nhỏ, ai ăn mạnh thì chẳng thèm-tháp gì với cái dạ-day). Đến khoảng 8 hay 9 giờ đêm dậy nhà tôi ở mỗi được phát cỗm. Một giờ cần xé cỗm nhão như cháo được anh em mang về để bên hành-lang, chưa tổ-chức đàng-hoàng, nên mạnh ai nấy súc. Chén chúc hỗn-loạn, múa tạt ào-ào, nhiều anh uột-át, tay cầm cục cỗm vừa chạy vừa ăn ngon lành. Cỗm chia không dù, năm bảy chục anh chậm chân và ít ưa chén lán phải nhìn doi hôm đó. Một anh bạn cho tôi cục kẹo bao ngâm cho đỡ doi. Tôi năm dài theo lời YOGA để cho thân-thể hoàn-toàn nghỉ ngơi. Nhiều đạo-sĩ năm theo lời này có thể nhìn doi được rất lâu. Bên cạnh tôi, một ông nguyên là một vị tôi cao trong ngành tú-pháp, đang hỏi người bạn tại sao tổ-chức đồ thề, để cho nhiều người nhìn doi một cách vo-ly. Bên ngoài mưa thét, gió gào. Cửa sổ không cánh, nước tạt tung tung. Đám người thất-thể bụng doi nằm sấp llop trên nệm nha, nam san-sat nhau. Cay đang trước cuộc biến-dâu. Đa số im lặng, mặt thảm buồn, vắng tranh ủu-tù. Đám trẻ tuổi cung da doi qua, hết khóc-hai đua giòn.

## Lao-dong vinh-quang.

Bài học đầu tiên được giày, bài học không lỗi, lao-dòng là vinh-quang. Chung tôi được lệnh đồ một căn nhà ton, lạy ton và gỗ làm lại một căn nhà kho và nhà tắm ở vị-trí khác. Lệnh của cán-bộ ban xuống cho trưởng-day (trưởng-day nhà cũng là "nguy cải-tạo"). Anh em không có một dụng-cụ nào cả. Không kim, không búa, không xà-beng. Hồi trưởng-day, trưởng-day cũng lắc đầu. Bàn tản mải, anh em đi nhặt đá làm búa gỗ cho tôn bung ra, gỗ được máy cây đà gỗ đục, dùng nó để đánh bung các mói nối khác. Chỉ một lúc sau căn nhà biến mất, để còn lại một đóng gó, một đóng tôn. Khó nhất là máy mói nối bằng bù-lon. Anh em áp nhau bẻ, vẩn 2 cây gỗ, đèn bung bù-lon. Phá thi

dé, làm lại mồi khó. Gỗ, tốn được tha tới vị-trí mồi. Anh em bàn cãi lung tung. Nhưng với hai bàn tay không, không kem, không búa, không đinh, không cửa xuong lầm sao mà dùng nhà. Cuối cùng công-tác được phân-phối. Một số dùng tay bẻ tén và xếp lại thành mieng mong, có mũi nhọn để dão lõi chôn cốt. Một số khác kiếm 2 cây bù-lon cột lại theo hình chữ V này và nhỏ đinh. Các khác dùng đá đập chia đinh thang lại. May anh khác có sáng-khiển, bẻ tén thành lá, dùng cây đinh đục cho một cạnh thành đam nhọn làm của gỗ. Anh em buồn quá nên hết buồn, đâm ra téu, chọc ghẹo nhau, đùa giỡn. Rồi nhà cũng được dùng đăng hoàng. Buổi chiều làm xong, anh em tự thán phục minh vó cùng. Tay không mà cung gỗ nhà làm nhà đăng hoàng.

Hôm sau được lệnh làm đất để trồng trọt. Cũng với 2 bàn tay không. Chẳng có cuộc xem gì ca. Nhiều anh bàn nhau dùng tay cao nhủ mèo cao đất. Cố cao lút hàng. Việc đầu tiên là nhỏ co. Cố cao, nhổ đèn nồi hai bàn tay rướm máu. Nhỏ xong kể thi cầm cây gỗ nhọn, kê cầm cây đinh, kê cầm miếng mảnh chai mà cao xói. Đất đói sỏi đá cũng ngắt. Nhủ làm chuyền khói-hai. Cuối cùng anh em lấy tốn lớp nhà, đập phẳng, bẻ cong làm luối xuong, tra cán gỗ bằng cách đóng đinh. Miếng đất hoang được soi thành vòng và đất được đánh tối ra. Cũng nhỏ đó sau này anh em có thêm được miếng rau để ăn dặm thêm cho đỡ đói lồng.

### Văn-minh của thời-đai.

Xã-hội chủ-nghĩa không để cho một cái gì lãng-phí cả. Bởi vậy làm hầm phân ту-hoại là pha-hoại tài-sản của nhân-dân. Phân phải được dùng lại để bon cây. Nhưng hầm phân có gác cây ngang bên trên, ngồi tha thú thừa hàng ngày xuông. Mỗi lần phân rớt xuông là ruồi xanh ruồi đen bay lên tú tán, tha hồ chung đậu vào đậu vào mòng. Nếu có trán mưa thì khổ hòn, bên dưới lồng-bồng, nó văng lên cả lưng cả đầu. Đi tiêu xong cả giờ sau còn nghe mùi trong quần áo, trên da thịt. Khi 3,000. cai-tạo-viên đã làm đầy các hầm tiêu bởi bon-phân hàng ngày đối với thàn-the, thì dam can-bô thay các hầm tiêu đó là cả đóng tiền, quy lâm. Một ngày trời rất đẹp, đam cai-tạo được lệnh xuống xúc các chất cẩn bã đó lên để bon rau. Lệnh ban ra. Anh em dộn da gà. Phán người chất hầm ca nấm bay tháng được khơi lén, ai mà đủ can-dam vực tay xuong mực. Nhưng phải

làm. Anh em chia phán rất đều, mỗi người mày chuyên, không ai thoát. Chỉ có anh trưởng-ty canh-nóng Hầu-Nghĩa cũ được báu làm "chu-trí" và kiém-soat việc khai thác phán là thoát canh mục phán, không hiểu sao phán xanh ngát như "sưởng sa" và dẻo keo như hắc-in. Mục lén tung thùng, bỏ vào gánh khiêng đi. Đem đi u đê mày ngay sau bối ra, đưa tay vọc hòa cùng đất đã được tối vụn. Rồi trong rau cai, rau muong. Phán người là một thứ quý báu của xã-hội chủ-nghĩa. Không biết Cộng-Sản nó muốn làm nhục anh em hay nó cho rằng đi hot phán là quang-vinh thực sự? Khi nhìn những bậc trưởng-thượng ngày trước, tay vục trong hò phán xanh ròn, mặt nhăn-nhó, gánh thùng phán mùi xí-ue toả ra, đàn ruồi chạy theo, chúng có cảm thấy hả dạ hay không? Con anh em "Nguy" thì cam chịu, cẩn răng chịu, không cần phải tủi thân hay uất-hận. Phán từ đây đầu quan ngại. Bài học bóc phán này còn âm hưởng mãi trong những ngày còn lại. Anh em bao nhau "Bóc c.... còn được thì làm việc gì mà chẳng được."

### Âm no hạnh-phúc.

Trong trại cai-tạo, chúng dây răng nhở đang công-sản lãnh-dao tài tình, nên các anh được ăn nc hanh-phúc. Anh em tú-nhan gát gù khen phai. Ở trong trại cai-tạo nhiều anh em cảm thay đổi triền-miên. Cái đổi nó ám-anh. Thêm một cục duong. Thêm kinh khung, Một anh nguyên làm giám-doc ở bộ tài-chánh, trong một sang chū-nhất đẹp trói, nói với các bạn bè : Uớc mơ sao bóng nhiên trên trời rớt xuống cho moi đưa một chén chè, ăn xong nǎm phút sau trời sắp đê chét cả lú cùng man-nguyên. Nói xong anh và bạn bè hit-hà hit-hà. Nhiều anh tổ-chức buổi tiệc hầm-thụ. Bạn bè nǎm quanh nhau mít lai, nghe một anh kể các thúc ăn, nào là mùi hành tiêu thơm ngát, mồ béo ngậy, ngâm vào miệng ngon lim.....kể từ món này qua món khác. Anh em nǎm tuồng-tuồng đang ăn uống thực sự. Khi tinh giác "Nam Kha" thì cũng xem mình như đã ăn thực sự. Buổi sáng ngủ dậy, nhiều anh khoe là đêm qua được đi ăn tiệc, ngon quá, nhớ một giác mông ma có thể vui được cả ngày. Một anh có cục duong tan, mỗi ngày đem ra gặm một chút rồi đem cát đi. Thôi duong tan lớn bằng ba ngón tay mà ăn cả mấy tuần chưa hết. Một lần, ngày le 2/9 của công-sản, chúng ha heo cho anh em ăn. Nghe mà khiếp. Buổi sáng tiêng heo kêu sau khu hâu-cán, anh em cười vui. Buổi trưa có thịt heo ăn. Mỗi anh

tìm được một con nhо bằng cây tăm diêm quét nâu lán trong canh bi ngo. Kết anh bao rang dùng nuốt, ngâm mà nghe mùi vị. Một người khác đề-nghi kiểm soi chỉ cột vào miếng thịt, nuốt vào rồi kéo ra, cù nuốt, kéo, nuốt, kéo mai đến khi nào on thi thoí, xem như đã ăn một bùa thịt heo đã đổi. Bên dưới nhà gần công, may anh bắt coccus trong hò trong, nuôi cho lớn để ăn.

Tren khoang đất có mọc um-tùm phia bên hông, ngày ngày thấy vị được-si già, ti-phu Saigon đi tìm cây cỏ. Cây gì ăn được óng hái về luộc ăn đỡ đói. Nhìn vị được-si già, đang tiêu-tuy, mắc xà-lon bẩn ngầu, lung thung, áo lá rách lom-dom ngá mau dát, trông như một vị tiên đeo xuồng trần-gian đang đi tìm thuốc trường-sinh.... Một ti-phu khác, một thời xa xưa từng là "Nhứt phám triều-dinh", xin được một miếng cùm chay an ngon lành với đôi mắt rực rỡ của một người được hương một hạnh-phúc lớn. Một anh giám-dốc, thay mót đám cùm đó bén hè nhà bếp, voi và hót vào ca, đem rửa và gạn cho sạch dat. Chay vào hòn-hồ khoe với bạn bè : "Này, ngon chưa ? Được một phần tư chén chù ít sao. Hi hi, hi hi." Một anh bạn cũng làm chung ở TCPTGS, cho tôi may muong nước rau muong luoc, anh ưu-ai bảo :"Uống đi. Bó lăm. Uống cho eo súc. Hồi nay mua thay toa om lăm đó". Một lần, may ông bác-sĩ nguyên là giám-dốc các bệnh-viên cũ, ru nhau đi chổi quanh hò rac, thấy đuôi cù-cải và đuôi cà-rốt, bèn nhặt đuôi đem về rửa got, làm dưa chua ngâm trong mía chai lọ nho-nho. Mía tên cán-bô biết được, đem ra chui bời om-xom, nghe đâu có anh phải làm tờ kiém-thảo. Chuyện am-no thì viết chẳng bao giờ hết. Thé-tham lăm.

### Viết nhật-ky trong tù.

Nhưng khi trải qua nhiều nói dăng-cay, người ta muốn ghi lại để nhớ, để con cháu ngay sau đọc lấy làm kinh-nghiêm. Trong tù, nhiều người bí-mật viết nhật-ky. Nhưng người khen thì biết rằng không ai làm công việc nguy-hiem đó. Tuy nhiên, có nhiều người quyết viết. Công-san nó cung biết. Lâu lâu chúng đi lục sách vỏ, khám hành-ly, đọc tung câu tung chữ mà tu-nhân đã ghi lại. Một ông già, thanh minh óm-yêu, hom-hem. Đêm nào vào mùng cũng âm thầm khóc rầm-rut. Tôi năm cách ông một người, chỉ cách chúng 7 tac be ngang (3 inches). Đêm đêm nghe tiếng khóc nho-nho và tiếng khít

mũi. Có đêm 3 giờ sáng dậy đi tiểu, thấy ông ngồi bên vỉa hè khóc. Thấy có bóng người ông số hai quay về nói nằm ngủ. Một lần công-san xét tập của toàn dây nhà, xét được trong cuốn tạp ghi chí chít bài học chính-trị của ông già có một câu "Đêm qua nằm mõ thấy ông bà về đèn minh ra khỏi nôi tối tam nay, khi giật mình giật sơ len mặt thay lè uột đam ma". Cán-bó bắt ông làm tờ kiểm-thảo ca-tuân, làm đi làm lại mãi. Ông già cẳng sờ khiếp. Trong lần xét này, một anh bị bắt được cuốn nhật-ký. Tui can bộ họp toàn thể tu-nhan lại, và chúng chu-toa, bắt anh em đọc nhật-ký lên, đọc tung trang và anh em phe-bình tung điểm mot. Tất nhiên nhật-ký thì chỉ viết sự-thực, chỉ viết cảm nghĩ trung thực nhất. Những sự-thực là cái khôn nan nhất cho tui công-san. Trước hai trăm tù, cuốn nhật-ký được đọc lên, tác-gia cuốn nhật-ký mặt xám như chi, mỗi đọc được một phần ba trang thì tác-gia bat ngửa ra bát tinh nhán-sú. Anh em vừa thường, vừa cảm, vừa số.

### Ngay ve.

Ai cũng mong cho ngay chóng tắt đêm mau sáng, để được về. Đã ba tuần trong trại Mau thát. Còn một tuần nữa mới chán một tháng. Một tuần nữa lâu quá. Bay ngay thát quá dài đối với tâm trạng chung của anh em. Bay ngay nữa, anh em đoán, chắc họ cho học rút rời ve. Ba tuần qua chẳng thấy học hành gì, chỉ thấy đi lao-dòng, đào đất, rào hàng rào kẽm gai, dấp đường, cuốc đất ...v...v... anh em bảo rằng họ sẽ cho về sớm trước một tuần, còn bài học thì phát về nhà đọc, bối ai cũng có trình độ học vấn cao. Ngày sau ngày. Đến đêm 13/7. Đã dung một tháng. Nhiều anh tin-tưởng "Cách-Mạng trước sau nhù mót". Chắc chắn đêm nay xe đến cho ve. Đêm đó, hảu nhù cà ba ngàn người trong trại cai-tạo đều không ngủ, có thức để lắng tai nghe tiếng xe, tiếng nổ máy của đoàn xe đến cho anh em ve với ve với con, ve với căn nhà êm ám, có giường nệm, có nước tắm có cơm ăn, có tú-dợ, có giấc ngủ thoai-mai. Anh em thức, thức đến 12 giờ, 1 giờ, hai giờ... thức đến sáng. Buổi sáng thấy anh em mặt mũi bõ-phở. Anh em bao nhau, chắc chưa thuê được xe, thế nào chiều nay xe cũng đến. Đa số anh em đều có tin nhủ vầy. Đến 14/7 anh em cũng thức trắng đêm. Chẳng có gì ca. Anh em bảo rằng, 15/7 mới dung một tháng. Thế nào đêm nay cũng có xe đến. Tôi nghe nhiều người quả-quyết. Rất ít người mặt tin-tưởng. Đến 15/7, một đêm im lặng, không một tiếng xe. Buổi sáng tôi

thực đây thay mặt mũi anh em càng bô-phô hơn. Nhiều người vẫn còn tin tưởng rằng, chắc con mèt lý-do nào đó bắt kha-khang. Có tin loan từ đâu đó, tuần sau anh em mới được về. Nhiều anh thất-vọng chờ rằng một tuần nữa thì lâu qua. Có anh buồn như muốn khóc. Một số anh em khác ra xem thiên-văn, thấy các vị sao đang chéch anh sang về hướng tây (hướng Saigon). Thế nào cũng được về nói trong ba hôm mà thôi. Anh em phan-khoi và tin tuong vò cung. Nhóm thiên-văn này ngày nào cũng đưa ra một tin dây hứa hẹn. Ngày về lui xa dần xa dần. Nhưng tuyết-vọng qua anh em có tin tuong, ché nhóm thiên-văn là những tay kỳ tài biết được văn-mệnh của van-vát....

Đêm đêm tiếng tắc-kè vọng lại lúc 9 giờ. Tiếng kêu khàn-khan vọng rất rõ trên dời cao : "Tắc-kè. Ưc ưc ưc, tắc-kè, tắc-kè...." Anh em diễn âm là "Sấp vé, ú ú ú, sấp vé". Tiếng tắc-kè làm anh em hy-vọng. Sau lâu quá không thấy được vé, anh em diễn âm "Cúc vé, ú ú, cúc vé, cúc vé" hay là "dέch vé, ú ú, déch vé, déch vé". Rồi ngày tháng trôi qua, Những tin đồn cũ mai mai tung ra là thủ Bay tôi sẽ được vé. Dù đã mất niềm tin, nhưng nhiều anh cũng có đánh lừa mình, đưa ra rất nhiều lý-do rất chính-dang, nhiều lập-luận rất vững chắc, để kết luận rằng sẽ được vé trong tuần tới.

Một lần tôi nói với đám bạn bè ở TCPTGC rằng, tôi chuẩn bị cho gia-dinh trong 6 tháng. Tôi ước chừng 6 tháng thì được vé. Anh em giận tôi, chửi tôi nhù tat nước. Bao rằng toa không tin-tuong ở cách-mạng, quá lầm ở đây chúng tháng ruồi là cung. Tôi phải xin lỗi anh em. Bây giờ nhiều anh em vẫn còn đi cai-tạo ở núi rừng Việt-Bắc. Nghỉ đến mà thường cho nhau. Rồi một tin khác loan ra làm nhiều anh em rau thối ruột. Một cán-bô đại gai tiết-lộ cho các chị bên trại giam nữ rằng, có lẽ một tháng nữa mới được vé. Nhiều chị ôm mặt khóc vui; "Trời ơi, thế là chán 2 tháng học-tập cai-tạo ư ! Sao lâu quá vậy ? Làm sao chịu nổi ! Các con tôi ở nhà ai lo ? Các anh bên trại nam thất-vọng. Nhiều anh bảo rằng đừng nghe dân bà, họ hay nói áu. Làm gì mà học-tập đến 2 tháng ?

Phải chăng chúng ta mắt nước, một phần lớn là vì làm chính-trị mà quá ngây-thô, trong khi kẻ thù của chúng ta gian-mạnh lát lỏng, qui-khóc thán-sau.

Sau này, anh em đặt những câu thơ để điều nhau :

"Khi di vò mồi mang báu."

"Bao giờ cọc săn nó hoa."

Về nhà con đã bạc đầu như cha."

Bà Đen hết đà thì ta mồi về."

x x

## CHUYỆN VUI (DỊCH THUẬT)

- 1- Cù Tỷ (học lón tú) ngồi hóng giỗ không nghĩ ra  
Rõ được một câu nào cho bài luận ngày mai: "Tại  
sao trồ phải yêu mến miếc Nga Sô?" Hồ này ra  
ý-kien đi hỏi người lớn xem sao.  
Mè nó: "Tao ghét lắm, tao không ưa tai đó!"  
Cha nó: "Tao có biết xú đeo đầm đâu. Rõ, có cho  
tao hột cám mành áo nào đâu mà bảo tao thích?"  
Câu rõ, anh nó cũng trả lời tuồng tú:  
Cù Tỷ mừng qua, viết vồn-vén được một câu:  
"Con phải yêu miếc Nga Sô vì...không ai yêu nó cả!"

- 2- Một phóng-viên Mỹ ghé một quán nhỏ ở một quốc-  
Gia Đông Âu. Thấy một cụ già khuya rủi thịt  
dày ban ăn phè-phòn mời hỏi:  
"Bao lâu cụ mới ăn được phu vầy một lần?",  
"Mỗi ngày đó ông ơi! Cung nhớ trời, tôi có  
hai tháng con chi-hiệu mới được phu vầy!"  
"Thì thi hai, anh ày làm nghề gì?"  
"Nghề-ngông-gi ông ơi! Một tháng thi phu thô mộc  
còn một tháng thi phu khuôn vạc!"  
Anh phóng-viên lắc Giây ra viết phân-xet của mình  
về cái "lao-lêu của tuyênl-truyền tử-bản". Cụ  
già, lại cần hỏi phu anh phóng-viên: "Anh là  
phóng-viên Mỹ phai không?"  
Anh phóng-viên nhẹn lâ phai thi cụ già nói tiếp:  
"Có cách nào anh giúp tôi một thông hành để qua  
Mỹ được không? Mười mấy năm rồi tôi không gặp hai  
tháng con tôi, Tôi nhớ bụi nó lắm!"

## XIN ĐỌC CHO

Hỏi : SAO LT. KHÔNG CÓ ĐỒNG GIÚP ĐỂ CÁC AI-HƯỚNG MỚI THOẠT C.S.?

TRẢ LỜI: 1- ĐỊA-CHỈ CÁC ANH ẤY ĐƯỢC GHI TRONG BẢN ĐỊA-CHỈ CHUNG  
CỦA AI-HƯỚU.

2- NGƯỜI NÀO CUNG TRANG TAY CÁ. NGƯỜI CÓ GIA-DÌNH ĐỒNG  
ĐÁNG CỦU-TRO HƠN; NGƯỜI ĐI MỘT MINH ĐÁNG THƯỞNG HƠN.

3- NGƯỜI LÀM VIỆC LÂU NĂM HAY Ở CHỨC-VỤ CAO, QUEN BIẾT NHIỀU,  
ĐƯỢC ANH EM ĐẶC-BIỆT CỦU-TRO HƠN NGƯỜI KHÁC. CÓ NÊN KHÔNG?

4- ĐỂ TRÁNH CÁC BẤT-TƯỜNG CÁ NHÂN, LÀ THỦ CHÍ PHÒ-BIỀN  
TÌNH-CẢNH VÀ NHU-CẦU KHI ĐƯỢC CÁC ĐƯỜNG-SỰ YÊN-CẨU.